

Vasile Sebastian Dâncu

TRIBURILE

O patologie a politicii românești
de la Revoluție la Generația Facebook

Cluj-Napoca
2015

Cuprins

TRIBURILE. Patologii ale politicii românești, de la Revoluție la Generația Facebook	5
Politica mutantă, antreprenorul politic și partidul franciză	17
România – sfârșitul utopiei politice	22
Oglindă pentru nevestele politicienilor	26
Războiul fratricid al economiei cu politica?	29
Parlamentul ca o pradă	32
Cum recunoaștem un gentleman în politică	35
Despre voluptatea de a spune „șefu”	39
Miopia politică	42
Alături de cei care au pierdut competiția	46
Maladiile stângii românești	49
Bacșișul de partid și de stat	55
Sfârșitul politicii nemuritorilor	57
Politica inutilă	62
O boală a democrației românești: sectarismul politic	79
Politica fără mesaj	81
Dulcea alunecare spre sclavie	85
Fabulă politică sau Templul invadat de maimuțe	87
Intelectuali prinși în mașinăria politicii	91
Politica și dictatura emoțiilor	95

Monica Frassoni sau <i>Despre femei în politică</i>	98
Sfărșit de campanie – între Africa și America	100
Ieșirea din tăcere.....	102
Sfântul Valentin al politicienilor	104
Ce cred proștii despre politică.....	107
Baia de mulțime a politicienilor.....	111
Spălătoria politică.....	114
Colonizare mentală, dominație și clientelism.....	117
Ostaticii politicii	123
Dușmani ai poporului și deșertul politic.....	126
Sindromul Pinocchio.....	128
Efectul Tolea Ciumac în politică.....	131
Povara stângii	133
Fără inimă	136
Politically incorrect.....	139
10 minciuni despre criza politică	160
Politica noastră ucide speranța	165
Patologia politică a excesului	
<i>Cum a putut pierde Mircea Geoană alegerile?</i>	168
Un nou partid politic?	
<i>Despre senzația de elasticitate când păsim peste cadavre</i>	170
Politica indiferenței	173
Politica fără utopie și fără speranță	
<i>Societatea fără jucării</i>	178
INVICTUS?	
Ai grija ca partidul să nu se mute în tine!.....	182
Dacă tace politicianul	
<i>O propunere timidă</i>	186
Energia visului în politică	188

Respec	Vocile și limbile politicii	192
	Ideologii lovite cu toporul	199
	Regula de aur a politicii.....	203
	Societatea invadată de politică	206
	Congresele partidelor nu sunt evenimente importante <i>O grilă subiectivă de observație și interpretare</i> pentru tinerii analiști	211
	Omul căruia i se cuvine totul	218
	Cel mai bun partid din România.....	221
	Propaganda a murit! Televizorul doar minte	225
	Dan Diaconescu și lumea lui	229
	Partea lor de adevăr <i>Un studiu de caz cu Gigi Becali, Dan Diaconescu</i> și <i>Corneliu Vadim Tudor</i>	235
	Parlamentul – o Românie în miniatură.....	241
	Era corciturilor ideologice.	
	O analiză a campaniei electorale	245
	Imposibila întoarcere la ideologie	256
	O politică paralizată de frică	261
	Politica psihedelică	265
	Despre liniște și schimbare în toamna politică	269
	Singurătatea Estului și tristețea păpușilor de cărpă.....	273
	Vremea triburilor politice	276
	Dragă Candidatule	
	Câteva rețete sigure de a pierde alegerile	289
	Despre sublimele neputințe ale viitorului președinte.....	295
	<i>Facebookistan</i> și triburile politice. Epilog.....	301

TRIBURILE.

Patologii ale politicii românești, de la Revoluție la Generația Facebook

Politica noastră este bolnavă. Se spune de multe ori acest lucru, în presă, în viață de zi cu zi, chiar în discursurile politicienilor. Am scris chiar un eseu care a dat titlul unei cărți, „Politica inutilă”, crezând atunci că, în loc să inducă ordine în evoluția socială, politica noastră este disfuncțională, poate chiar inutilă. Nu cred că politica este inutilă, dar sunt convins că, pe parcursul unui deceniu și jumătate de când sunt, într-un fel sau altul, în mijlocul ei, am descoperit multe patologii ale vieții politice, le-am descris, comentat și uneori am propus soluții. Am scris despre sectarismul politic de stânga sau de dreapta, despre consensul antidemocratic și lipsa de proiect, despre narcissismul, miopia, populismul, camuflarea, alergia la critică, autismul, ideofobia, conflictualismul extrem, dictatura emoției, demagogia, clientelismul, sindromul Pinocchio, patologiile excesului, politicianismul, autoritarismul, „mi-se-cuvenism”-ul și multe altele.

Despre meditații și flashmob-uri

Textele pe care le-am adunat în această carte nu trebuie justificate, nici explicate mai mult decât pot să o facă ele însăși, fiindcă vorbesc despre lumea noastră și au rolul de a aduce înțelesuri. Sunt demersuri de ordonare a lucrurilor care se petrec în viața mea și care oglindesc înțelegerea pe care un sociolog implicat încearcă să o dea astăzi lumii sociale românești. Sunt texte vii, texte care s-au născut și au trăit în contexte sociale bine determinate, de care sunt influențate. Cele mai multe nu sunt subiecte alese de mine, ci teme despre care am fost invitat să scriu

— de prieteni, de cititorii blogului meu sau de revistele la care colaborez. Cele mai multe dintre subiecte au fost evenimente cu mare impact social, cu audiență record, sau ocazii care au produs puternice vibrații colective. Nu am scris texte pentru un public anumit, nici cu intenția de a face sociologie, nici măcar sociologie aplicată. Sunt mesaje ale prezenței mele sociale în spațiul social românesc. Adunarea lor în cadrul volumului de față este însă un omagiu — se va observa ușor — adus lui Pierre Bourdieu, sociologul meu preferat, dar, în același timp, și lui Emil Cioran, pentru că astăzi, când scriu aceste rânduri, se împlinesc o sută de ani de la nașterea acestuia. Este un tribut adus lui Bourdieu pentru că lupta sa a avut în centru distrugerea iluziilor care ne fac să nu putem avansa cu destulă viteză pe terenul științific, dar și pe cel al practiciei sociale, militând pentru o sociologie lucidă prin părăsirea iluziilor gândirii pure sau ale celei savante, învingerea prenoțiunilor în sens durkheimian sau distrugerea barierelor limbajului, cum ar spune Wittgenstein.

Am așteptat câțiva ani, timpul necesar ca să uit două cărți importante ale celui mai influent sociolog francez al secolului XX, pentru a putea scrie și eu despre asta: *Meditații pascaliene și Schiță pentru o autoanaliză*. Mi-a rămas în minte un fragment pe care unii îl interpretează drept ipocrizie, dar pe care eu îl cred un adevarat program pentru fiul poștașului din Pirinei: „*Niciodată nu m-am simțit cu adevarat îndreptățit să exist ca intelectual. Și totdeauna am încercat, ceea ce fac și acum, să exorcizez tot ceea ce, în gândirea mea, poate fi legat de acest statut, de pildă intelectualismul filosofic. Nu iubesc intelectualul din mine și ceea ce, în ceea ce scriu, poate să sună a antiintelectualism este îndreptat împotriva a ceea ce, în ciuda eforturilor mele, persistă în mine în materie de intelectualism și intelectualitate, precum dificultatea, atât de tipică intelectualilor, de a accepta cu adevarat că propria libertate își are limitele ei.*” Da, nici eu nu iubesc intelectualul din mine atunci când seamănă, chiar întâmplător, în diverse contexte, cu vreunul dintre intelectualii publici care se autocontemplă narcisist, ignoră practica socială și nu au forță de a participa la o căt de mică acțiune de rezistență.

Nu am rezistat tentației de a pune meditațiile mele sub semnul socioanalizei, măcar ca metaforă, chiar dacă unii o vor privi doar ca pe un ornament neologic sau alții – neîncrezători în calea descrișă la finalul vieții de către Bourdieu – se vor indigna poate de lipsa de distanță față de obiectul cercetat. Ca un cercetător al opiniei publice și nu numai, îngropat între munții de date cu care cei peste o sută de oameni de la Institutul Român pentru Evaluare și Strategie – IRES ne câștigăm pâinea, cred că am dreptul ca, măcar în clipele de odihnă, să mă opun artei divinatorii bazate pe modelări statistice și să caut demontarea unor mecanisme sociale dotate cu diferite forme de prestigiu sau rezonanțe pe care le luăm ca practici seculare ori valori eterne.

Textele din această lucrare nu au ambiții științifice, dar vor să completeze viața mea de intelectual și sociolog, pentru că sociologul, orice ar face, se află într-o triplă ipostază: este producător de cunoaștere obiectivată, este un cercetător care are propriile proiecte și metode de cercetare preferate, dar, să nu uităm, este și participant, activ sau nu, la procesele sociale reale. În această a treia ipostază, sociologul este afectat de socializarea la care a fost supus din prima copilărie și până a ajuns să-și contemple diploma de absolvire, este marcat de ideologii și credințe, poartă în sine urmele supunerii liber consumite sau pe cele ale revoltei, ambele atitudini neconcordând cu distanța și cu neutralitatea axiologică. Astfel, el interiorizează sau nu, este sau nu conștient de o anumită cerere socială, care este îndreptată spre el sau spre profesia sa. Cea de a treia ipostază, aceea de participant la viața socială și la viața publică, este aceea care a reprezentat un fel de amvon pentru texte de față.

Am părăsit și eu deliberat filosofia și, repetând destinul lui Bourdieu, mi-am urât originile până aproape de 40 de ani. După aceea – aici nu mai știu ce credea Bourdieu – a început să mă urmărească frica de a nu le trăda. Și acum încă mă uit cu atenție la viața mea și la poza bunicului Sebastian, care mi-a spus cu o seară înainte de a muri: „Să nu cazi pradă jocurilor de noroc, ești pătimăș ca mine, și să ai grijă de un singur lucru – respectarea

Respect pe cuvântului dat este cel mai important capital al familiei noastre“.

Am scris în aceste analize despre oameni și despre schimbarea lor, aşa cum am văzut-o la concetășenii mei. Am citit tot timpul lucrări despre sociologia mentalităților, a valorilor și a culturii contemporane, mereu cu gândul la regretatul meu profesor de sociologia și filosofia istoriei, Ion Aluaș, cel care m-am sustras filosofiei și m-a introdus brutal în prima echipă de cercetare de teren. Dar am crezut mereu că noi suntem într-o fază încă neatinsă de civilizație și de transformarea spre modernitate, aşa că temele predilecte despre care am scris sunt abordate pornind de la viață și de cele mai multe ori nu am făcut nicio referire la marea sau la mică teorie sociologică. Am vrut să-i feresc pe cititori de această meteahnă a profesorilor; în plus, majoritatea textelor mele aveau un destinatar vizat de mine, real sau imaginar, iar acesta nu era fericit să meargă la bibliotecă pentru a mă urmări. De aceea, am încercat să comunic cu subiectul analizelor mele într-un limbaj cât mai aproape de limbajul lui.

Am încercat să comunic aşadar cu bună știință, cu predilecție, într-o paradigmă emoțională sau morală mai ușor de interpretat, ca semnificație și îndrumare, dintr-un motiv pe care îl voi explica în cele ce urmează. Cititorului meu mediu, uneori poate prea grăbit, îmi era greu să-i împărtășesc lecturile mele preferate: Giddens, Baudrillard, Lipovetsky, Maffesoli, Goffman, Eco, Barthes, Bauman, Fukuyama, Schutz, Beck sau mulți alții. În plus, nu doream să cad în păcatul intelectualilor publici, descris de Bourdieu, acela de a explica realitatea noastră pentru cei mulți folosindu-mă de erudiția sociologică.

Un timp al neotribalismului postmodern

Cititorul meu Tânăr, cu care corespondez des pe e-mail sau prin comentariile de pe forumuri, vine deja din altă lume, trăiește într-o lume a imaginii și poate să mă înțeleagă mai bine pe baza unor analize mai sumare, mai imagistice și mai colorate emoțional. El a crescut într-o epocă a televiziunii și este posesorul unei identități mai flexibile, realizate prin bombardament de

supraevenimentialitate și printr-o mai mare presiune a timpului și a alternativelor. El face parte din ceea ce Maffesoli a numit magistral *triburile postmoderne*, unde oamenii se simt legați prin partajarea de emoții și afecte. Ei sunt reprezentanții unei mutații genetice, de ruptură a legăturilor sociale tradiționale, mult mai sustrași determinismelor. Ei fac parte deja dintr-o generație care, cum spune Olivier Mongin, atinsă de individualism negativ, adică afectată de neliniște și de singurătate, intră în rețele sociale unde te poți sustrage reciprocității. Grupurile lor sunt provizorii sau, mai precis, ceea ce numesc ei rețele sociale sunt regrupări provizorii, aflate sub semnul *celei de-a treia solidarități* (după solidaritatea organică și cea mecanică), unde relațiile sunt fragile și superficiale, dar fiecare individ face parte din mai multe rețele între care poate să aleagă. „Prietenii“ de pe Facebook sunt puncte de stabilitate mișcătoare pentru fiecare individ, într-o societate a incertitudinii maxime, unde solidaritatea este reflexivă, în sensul lui Giddens: *reflexivitatea ca examen de revizuire a practicilor sociale*. Aici, individul este asaltat de multiapartenențe și nu există principii solide care să antreneze adeziuni colective stabile. Acești tineri care se plâng în cântecele lor că *nu s-au născut în locul potrivit* și care visează să plece în străinătate sunt produsul acestui timp. Poate că ei, tinerii, sunt singurii contemporani cu lumea noastră, cei mai mulți români nefiind cetăteni tipici ai acestei societăți moderne. Poate că doar ei sunt victimele Timpului, ceilalți fiind victime ale decalajului nostru continuu față de istoria Europei și mai ales ale plonjeului direct într-o libertate care poate fi necesitate înțeleasă doar dacă ai construit ceva la propria ta viață și mai puțin dacă schimbările și-au venit mereu din afara și, la intervale scurte de timp, a trebuit să schimbi valorile, zeii sau altarele la care te încagini. Pot să accept că este vorba de o regresie colectivă masivă și că trăim o criză socială de identificare sau, cum spune Maffesoli, o saturăție societală față de marile valori ale celor trei secole de capitalism tradițional și probabil trecem la o altă paradigmă, la o altă manieră de a fi împreună, trecem de la un inconștient colectiv dominat de triada *muncă-rațiune-viitor* (Prometeu) spre o epocă

Respect pentru cîntări și călătorii
dionisiacă, dominată de triada *vis-imaginare-fantasmă*, iar acest lucru nu se mai produce prin intermediul revoluțiilor care ne arătau schimbarea, ci prin viruși ai contaminării culturale. Cum spune Maffesoli în *Le temps des tribus*, nu mai avem *contracte sociale* între indivizi, ca acelea din comunitățile de până acum, ci mai degrabă *pacte* în cadrul unor comunități fragmentate (triburi muzicale, sportive, sexuale, religioase etc.) unde regula este individualismul emoțional. Emoția face regula și în politică, a se vedea cazurile Dan Diaconescu, Gheorghe Becali, Sorin Oprescu – produse politice ale unor momente de răscoală emoțională, generate de arestări sau de respingeri care păreau abuzuri față de indivizi și față de unele dintre libertățile lor. În această situație, elita intelectuală este cu totul depășită de aceste triburi noi, unde predomină un sentiment. O emoție, dar nu un sentiment de apartenență ca datorie. Tribul se adună să protejeze o emoție sau să vadă cum această emoție face mii de oameni să vibreze. Textele scrise de mine în diferitele reviste sau pe platformele virtuale nu au căutat teme esențiale sau structurale ale societății, pentru acest tip de abordare sociologică am câteva proiecte aflate în curs.

Metafora Flashmob-ului

Am căutat mai mult să fac injecții de sens în corpul nou-născut al unei emoții sociale. De aceea, căutând o metaforă organizațională pentru grupul pe care îl propun eu în jurul unui asemenea text-pretext, am găsit că metafora cea mai fericită este aceea care denumește noi forme de agregare socială, *flashmob*-ul.

Flashmob-ul este cea mai volatilă organizare pe care a putut-o inventa societatea și, în același timp, cea mai nouă în ordine istorică, primul flashmob având loc în 2003 în SUA. Este o foarte scurtă adunare, într-un loc de mare vizibilitate publică, participanții realizând o acțiune surprinzătoare, deosebită, neobișnuită, pentru o secvență foarte scurtă de timp, după care grupul intră într-o disoluție spontană. Flashmob-ul se bazează pe spontaneitate, nu are o regie deosebită, nici publicitate prealabilă, și se desfășoară pentru spectatori accidentalni, cu intenția de a trezi conștiințe, de a expune

un sentiment, o dorință, un proiect. În general, flashmob-ul este împotriva politicului, a economicului sau a ideologiilor și se ferește de parteneriate cu mass-media. Acest tip de agregare spontană, realizată datorită posibilităților de mobilizare pe care le oferă internetul, are ca scopuri și motivație transmiterea unei emoții, distracția oferită străzii sau doar celor implicați, participarea comună la acțiuni de sincronicitate socială, cunoașterea unor oameni noi sau fronda față de mecanica existenței și a rutinei. La un flashmob, oamenii vin din direcții diferite, realizează instrucțiunile, iar apoi pleacă fiecare într-o direcție diferită, este un fel de adunare fără scop și fără nicio finalitate anume, o negare a tuturor formelor teziste de mobilizare și de protest cunoscute până acum.

Într-o societate aflată sub semnul mitologiilor, al hierofaniilor, al onofaniilor decăzute, al emoției și fantasmelor, al idolatriilor, textele mele au căutat să creeze o discontinuitate care să fie percepță ca efect de contrast și meditație. Este nevoie de elemente de rupere a curgerii și a fluxului de imagini ce au înlocuit fluxul de informații, pentru a ne putea regăsi împreună, măcar pentru câteva secunde, ca la un flashmob. Acum nu mai este jurnalistul cel care strigă: „Regele e gol!“ Acum, regele se dezbracă și strigă disperat, prin piață, la trecătorii indiferenți, trecători care nu se mai miră: „Hei, nu vedeți? Sunt gol, indignați-vă!“

Media participă la marile celebrări colective și creează o iluzie perfectă a realității, dar nu prin oglindire, strâmbă sau concavă, ci prin proximitate. Televiziunea moare, spun specialiștii în media, dar moare pentru că se confundă tot mai mult cu viața, locuim tot mai mult în televizor, nu putem să mai criticăm televiziunea pentru că am deveni niște absurzi care critică viața. Așa cum sugera, în urmă cu câțiva ani, Bogdan Ghiu, televizorul s-a mutat în noi, iar în sfera politicului, critica televizorului la adresa unor politicieni devine o modalitate de a-i ține în viață. Polemicile sunt tot mai mult o competiție și o enervare, pentru că televizorul s-a apropiat prea mult de viață și trebuie să stea în preajma unui politician care și-a câștigat dreptul de a locui în televizor, alături de mogul sau de profesioniștii lui și de deontologii lor

minunate. Politicianul ar putea fi ucis prin nebăgare în seamă, dar atunci ar suferi și televizorul siamez. De aceea, meditațiile mele caută să aibă semnificația unui flashmob care atrage atenția, care oprește curgerea, chiar dacă, poate, autorul și-a pierdut o parte din entuziasmul care îl făcea, la primele cărți, să credă că scrisul poate schimba lumea. Acum caut să organizez adunări spontane și cred că un flashmob poate lăsa urme, chiar dacă participanții au indicația să se întoarcă fiecare de unde a venit, fără să arate că se cunosc, fără să-și contemplă urmarea propriei opere. Dacă în jurul unor emoții viața noastră comună capătă sens, atunci dreptatea și adevărul pot fi căutate și în altă parte.

Revoluția de la urne.

Începutul unui nou ciclu politic?

Între turul întâi și turul doi al alegerilor prezidențiale din 2014 s-a produs un lucru uluitor, o răsturnare de rezultat care nu a fost prevăzută de nimeni. Pornind de la o situație în care votul din diaspora a fost viciat de lipsa unor ștampile de vot sau a unor secții de vot suficiente, în câteva capitale europene, diaspora română a început proteste la secțiile de votare, dar mai ales pe site-urile de socializare. Guvernul a refuzat să organizeze pentru turul al II-lea secții suplimentare, iar pe rețelele de socializare și televiziuni a început un fenomen de mobilizare la vot împotriva candidatului Victor Ponta, șeful Guvernului în exercițiu și candidat care conducea confortabil după primul tur cu 10 procente avans. Am asistat la un mecanism de contagiune între televiziune și Facebook destul de des întâlnit în lume în ultimii ani, în care masele se ridică pentru că le-a fost refuzat un drept. Am întâlnit și la noi, în iarna lui 2012, acest fenomen, mișcarea de protest pentru susținerea lui Raed Arafat, mișcare care a dus mai apoi la victoria neașteptată de mare a USL la alegerile parlamentare. Probabil însă, liderii USL au confundat această mișcare cu un proiect de mare amploare și s-au înșelați. Același mecanism, dar de mai mare magnitudine, s-a petrecut și în 16 noiembrie 2014, la turul al doilea al prezidențialelor. Modul în care Guvernul a gestionat alegerile și